

MEB TEFTİŞ POLİTİKALARI (1)

İ. Bakır ARABACI

Milli Eğitim Müdürlüğü
İlköğretim Müfettişi (MALATYA)

Örgütler için denetim alt sistemlerinin önemi yadsınamaz. Bu sayede örgütsel amaçlardan sapmalar önlenir, örgütsel eylem/erdeki hata ve kusurlar düzeltilir, süreç geliştirilir. MEB denetim alt sistemi, görevsel anlamda pek farklı olmamakla birlikte birbirleri ile organik bağı olmayan, merkezde bakanlık teftiş kurulu ile taşrada ilköğretim müfettişleri başkanlıklarından oluşmaktadır. Bu çalışmada bu iki birimin tarihsel gelişimi, mevcut durumu, denetimsel görevleri ve aldıkları hizmet içi eğitim açısından değerlendirilmesi yapılmaktadır. Tarama modelinde bu araştırmada elde edilen veriler MEB teftiş alt birimlerinin etkililiklerini belirlemek açısından önemlidir. Konu, iki bölüm halinde sunulmaktadır

Teftiş, sözcük olarak Arapça bir kavramdır, inceleme, araştırma, doğruyu bulma,' kontrol etme, araştırma ve soruşturma anlamına gelmektedir. Alanyazında kimi yazarlarca denetimle aynı anlamda kullanılmaktadır. İngilizce' de kontrole dayalı denetim biçimine "Inspection" denilirken, daha kapsamlı denetim biçimine "Supervision" denilmektedir (Başar 1995, 3).

Teftiş; kamu sektöründe veya tüzel kişiliği bulunan kurumlarda yapılmakta olan işlerin mevcut mevzuata, uygun olarak yapılıp yapılmadığının, **yetkili kimseler tarafından** denetlenmesi ve gözetilmesi süreci olarak tanımlanabilir (Taymaz 1982, 2). Bursalıoğlu'na göre teftiş, kamu yararı adına davranışı kontrol etme sürecidir (1991, 129). Denetim kavramı; (1) Durum saptama, var olan durumu fotoğrafını çekiyormuş gibi ortaya koyma, (2) Değerlendirme (ölçüm sonuçlarının bir ölçütle karşılaştırılıp, yargıya varma) (3) Düzeltme ve geliştirme (Durumun tüm açıklığı ile ortaya konulmasından sonra, hataların düzeltilmesi ve bundan sonraki süreçte yapılacakların planlanması, geliştirilmesi) olarak, bu üç ögenin birleşimi

şeklinde tanımlanmaktadır. Teftişin en önemli işlevlerinden birisi, süreç geliştirme işlevidir. Bu süreçte, müfettiş bir süreç danışmanı olarak, önerilerde bulunur ve sürecin geliştirilmesine rehberlik eder.

Teftişin Önemi

Her örgüt, bir ihtiyacı karşılamak için kurulur. Bu, onun varlık nedenidir. Örgütlerin varlıklarını sürdürebilmeleri; amaçlarına ulaşma derecelerine, etkili ve verimli olarak çalışabilmelerine, sürekli değişen çevreye uyum sağlayacak yapıları kurma becerilerine bağlıdır.

Her sistemin temel öğeleri; girdi, işleme ve çıktı alt sistemleridir. Bu alt sistemlerin uyumlu çalışması ve amaçlara ulaşma derecelerini sağlayacak kontrol- geri besleme (feed-back) veya denetim alt sistemi bulunur. Üründeki hataların, sapmaların daha oluşmadan saptanması, gerekli önlemlerin alınması ve sistemin geliştirilmesi için denetim (teftiş) alt sistemine ihtiyaç vardır. Çıktının istenilen nicelik ve nitelikte olması, enerjinin en rasyonel şekilde kullanılması teftiş sayesinde gerçekleşir. Örgütün amacına ulaşabilmesi iyi bir teftiş sisteminin oluşturulması ve işletilmesine bağlıdır.

Teftişin Tarihsel Gelişimi

Ülkemizde teftişin gelişimini, cumhuriyet öncesi ve cumhuriyet sonrası iki dönem halinde incelemek olasıdır.

İmparatorluk Dönemi

Tanzimat döneminde kurulan Meclis-i Umum-u Nafia, ülkenin eğitim-öğretim sorunları ile ilgilenmiş ve bir layiha yayınlamıştır. Bu layihada, sıbyan okullarının düzene konulması, mahalle mekteplerinin hal ve bilgilerine bakmak üzere müfettişler tarafından denetleneceği belirtilmiştir (Bilir 1991, 38). 1838 yılında Rüştiye Mekteplerinin Açılmasına Esas Olan Mahalle Mektepleri Hakkındaki Layiha, bu okullardaki öğretim aksaklıklarının giderilmesi, öğretmenlerin mesleki yeterliklerinin saptanması ve geliştirilmesi, öğrencilerin daha iyi yetişmelerinin sağlanması için, görevlendirilecek memurlarca teftiş edilmelerini öngörmektedir. Mekatib-i Umumiye Nezaretine bağlı olarak, 1846 yılında, Mekatib-i Sıbyaniye Muinliği ve Mekatib-i Rüştiye Muinliği adlarını taşıyan iki kurum kurulmuş

i. **bakır arabacı**

ve bunlara teftiş görevi yapan "muin'ler atanmıştır. 1847 yılında yayınlanan "Sıbyan Mekatib-i Hocaları Efendilere İta Olunacak Talimat" adlı yönetmeliğin öğretmenlerle ilgili bölümünde, mektepleri teftiş etmek ve hocalara yol göstermek üzere memurların olduğu ve bunlara "Mektep Muini" denildiği belirtilmektedir (Teftiş Kurulu 1993,15).

ilk, orta ve yükseköğretim müfettişleri 1889 yılına kadar farklı öğretim dairelerine bağlıyken, bu tarihte tek bir daireye "Memurin-i Teftişiyeye" ye bağlanmışla, dır (Bilir 1991,43).

Sıbyan ve Rüştüye mekteplerini teftiş eden memurlara "müfettiş" unvanı ilk defa 1862 yılında verilmiştir. 1869 yılında oluşturulan Maarif-i Umumiye Nezaretine bağlı vilayet maarif meclislerinde, muhakkik ve müfettişler görevlendirilmiştir. 1913 yılında yürürlüğe giren Tedrisat-ı İptidaiye Kanunu Muvakkati ile, ilk mekteplerde teftişin ilk mektep müfettişleri tarafından yapılması öngörülmüştür. Müfettişlerin görevleri de, "teftiş, tahkikat ve irşat" olarak belirlenmiştir. 1914 yılında yürürlüğe giren Maarif Müfettişlerinin Vazifelerine Dair Talimatname, ortaöğretim ve diğer kurumların teftişinde göz önüne alınacak esasları belirtmektedir (Taymaz 1997,14).

Cumhuriyet Dönemi

1 Ekim 1923 tarihine kadar Teftiş makamı müdürlük iken, bu tarihte Maarif Vekaleti Heyet-i Teftişiyeye Riyaseti olarak adlandırılmıştır (Sorguç 1982, 201). 3 Mart 1924 tarihli "Tevhid-i Tedrisat Kanunu" ile tüm medrese ve okullar Maarif Vekaletine bağlanmıştır. Bu durum Heyet-i Teftişiyeye Riyaseti' nin görevlerini yeniden değerlendirilmesini gerektirmiş ve 20 Mayıs 1925'te Konya'da "Maarif Umumi Müfettişleri Toplantısı" yapılmış, "Maarif Müfettişleri Umumiyetlerinin Hukuk Salahiyet ve Vazifelerine Dair Talimat" hazırlanmıştır. Maarif Vekili adına eğitim kuruluşlarının yasalara uygun görevlerini yapıp yapmadıklarını denetlemek üzere Müfettiş-i Umumiye ve Muavinleri atanması öngörülmüştür (Cengiz1992, 56).

1925 yılında, Türkiye'de gelmiş geçmiş medeniyetlerin kalıntılarını aramak, bulmak, toplamak, incelemek, yerinde korunacaklar için gereken tedbirleri almak, bu eserleri muhafaza eden kuruluşları denetlemek amacı ile "hars müfettişliği" oluşturulmuştur (Su 1974, 24).

Muvazene-i Umumiye Kanunu ile 1926 yılında bir teftiş kurulu bürosu oluşturulmuş, 1927 yılında müfettişler 1., 2. ve 3. sınıf olarak

i. bakır arabacı

sınıflandırılmış, 1929 yılında yürürlüğe giren maaş yasası ile, başmüfettişlik ve öğrenci müfettişliği oluşturulmuştur (Karagözoğlu 1981). 03.04.1926 tarih ve 789 Sayılı Milli Eğitim Bakanlığı Taşra Örgütü Yasası ile Maarif Eminlikleri kurulmuştur. Bu yasa ile Türkiye, başında maarif emini bulunan bir veya birkaç ilden meydana gelen onüç bölgeye ayrılmıştır. Maarif eminliklerinin kurulması üzerine, müfettişlerin hak, yetki ve yetkilerine ilişkin yönetmelik hazırlanmış, "müfettişi umumi" yerine "vekalet müfettişi" unvanı kullanılmış, müfettiş muaviniği kaldırılmıştır. **Vekalet müfettişleri de "merkez" ve "mıntıka müfettişleri"** olmak üzere ikiye ayrılmışlardır (Cengiz1992, 56; Su 1974, 21-22). Merkez müfettişleri yapacakları işler bakımından ;

1. Eğitim-öğretim müfettişleri,
2. Yönetim müfettişleri,
3. Kütüphane, Sanayi-i Nefise (Güzel Sanatlar) ve Müze müfettişleri olmak üzere üçe ayrılmışlardır (Su 1974, 22).

Merkez müfettişleri yetkisine sahip genel müfettişler içerisinde yer alan Maarif müşavirleri; 164 Sayılı kanunun 2. maddesinin "umumi müfettişlik emrine hükümetçe arzu edilen bakanlıklardan lüzumu kadar müşavir verileceği" hükmüne dayanılarak oluşturulmuştur. 1931 yılında, 1834 Sayılı Yasayla maarif eminliklerinin kaldırılması ile mintıka ve merkez müfettişlikleri tekrar birleştirilmiştir. 1933 yılında 2287 sayılı kanunla, MEB günün şartlarına göre yeniden yapılandırılmıştır. Bu kanunda "bakanlık müfettişliğinin kuruluş şekli, çalışma biçimi ve görevlerinin tüzükle belirlenir" (Teftiş Kurulu Başkanlığı 1993, 17), denilmesine rağmen, tüzük 1993'te hazırlanabilmiştir. 1926'da kabul edilen yönetmelik, 1967'ye kadar yürürlükte kalmıştır. 1941'de mesleki ve teknik eğitime bağlı Teknik Eğitim Müfettişliği kurulmuştur (Su 1974, 21-24). 1949 yılında bakanlık müfettişleri bölgelere dağıtılmış, 1950 yılında bu uygulamadan vazgeçilerek, Ankara, İstanbul ve İzmir merkezlerinde toplanmıştır (Cengiz 1992, 56). 1971'de Bakanlar Kurulu Kararnamesi ile, "Teftiş Kurulu Başkan Yardımcılığı" kadrosu oluşturulmuş, 1972'de Bakanlık Olur'u ile soruşturma işleri, denetim çalışmalarından ayrı yürütülmeye başlanılmıştır.

imparatorluk devrinde, harp ve mühendislik okullarında üstün başarılı olan öğrencilerin daha iyi yetiştirilmeleri için 1833 yılında Paris, Viyana ve Londra'ya öğrenci gönderilmeye başlanılmıştır. Ancak bu öğrencilerin yurt dışında bazı olaylara karışması nedeniyle, 1913 yılında öğrenci olaylarını takip etmek üzere merkezi Berlin'de bulunan öğrenci müfettişlikleri kurulmuştur. Cumhuriyet döneminde çıkarılan 1416 sayılı "Yabancı

Ülkelere Gönderilecek Öğrenciler Hakkındaki Kanun" ile yabancı ülkelere öğrenci gönderme işleri Milli Eğitim Bakanlığımıza verilmiştir. Bu yönetmeliğe göre, Almanya, Fransa, İngiltere, İsviçre'de ve New York'ta birer öğrenci müfettişliği ve kültür ataşeliği açılmıştır. Bu müfettişlerin kadroları Teftiş Kurulu Başkanlığında olup, görevleri bölgelerine giren bu ülkelere giden öğrencilerin durumları ile ilgilenmek ve gerekeni yapmaktır (Taymaz 1978, 15). 1945 yılında çıkarılan 4925 Sayılı Kanunla, öğrenci müfettişlerinin *Türk Elçilik Kurulları'na "ataşe" olarak atanmaları hakkı tanınmıştır.*

1983 yılında çıkarılan 179 ve 208 sayılı Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkındaki Kanun Hükmünde Kararname ile öğrenci müfettişliğine son verilmiş, böylece teftiş kurulunun yurt dışı birimi kapatılmıştır (14.12.1983 tarih ve 1851 Sayılı Resmi Gazete).

Teftiş Kurulu Başkanlığında, 1925-1932 yıllarında 22 Bakanlık Müfettişi, 1933 yılında ikisi yurt dışı öğrenci müfettişi olmak üzere toplam 26 müfettiş, 1945-1946 yıllarında 3' ü yurt dışı öğrenci müfettişi olmak üzere toplam 39 müfettiş, 1969-1970 yıllarında 113 müfettiş, 1977 yılında 6' sı yurt dışı olmak üzere toplam 200 (Şu 1974 ; Gökten 1986, Ayhan 1986; Sorguç 1982), 1990 yılında 370 bakanlık müfettişi görev yapmıştır. 1998 yılında da 327 bakanlık müfettişi bulunmaktadır (Teftiş Kurulu Başkanlığı 1998). 1983 yılında çıkarılan 179 ve 208 sayılı Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkındaki Kanun Hükmünde Kararname ile Milli Eğitim ve Gençlik ve Spor Bakanlıklarının birleşmesi sonucu, iktisat, işletme ve eğitim fakültelerinden mezun 25 Gençlik ve Spor Bakanlığı müfettişi, MEB Teftiş Kuruluna taşıdıkları kadro ve unvanla katılmışlardır (Cengiz 1992, 62).

Eğitim Sisteminde Teftişin Yasal Dayanakları

Bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyetinde tüm kurum ve kuruluşlar, yasal çerçeve içerisinde kendisine tanınan hak ve yükümlülükler göre, işlevlerini yürütmeye çalışmaktadırlar. Eğitim sisteminin en önemli ve vazgeçilmez alt sistemlerinden olan teftiş alt sistemi de, anayasa, yasa, tüzük, yönetmelik ve yönergeler dayalı olarak işlevini sürdürmektedir. Bu dayanaklardan başlıcaları aşağıda sıralanmıştır.

1. Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 42. maddesinin 3. fıkrası, "eğitim ve öğretim, Atatürk İlkeleri ve İnkılapları doğrultusunda çağdaş bilim ve eğitim esaslarına göre devletin gözetim ve denetimi altında yapılır" demektedir.

2. Milli Eğitim Temel Yasasının 17. maddesi;"resmi, özel ve gönüllü her kuruluşun eğitimde nâyi **İaaYry** etten, **muYı eğtömm amaçlarına** uygunluğu bakımından Milli Eğitim Bakanlığı'nın denetimine tabi" olduğu, 56. madde de ise, bakanın gözetim ve denetim yetkisinin Y.Ö.K., bakanlık ve ilköğretim teftiş kurulları eliyle yürütüldüğü belirtilmektedir (Yasa No: 1739).
3. Devlet Memurları Kanununun 10. maddesi, memurun teftiş raporlarının sicil dosyasına konulacağını belirterek, memurun teftişinin yapılacağını açıklamaktadır (Yasa No: 657, 1965)
4. İlköğretim ve Eğitim Kanununun 23. maddesi, "ilköğretim Kurumlarının rehberlik, teftiş, soruşturma işlerini yürütmek üzere **ilköğretim müfettişleri** görevlendirilir" demektedir. İlköğretim müfettişlerinin yetki görev ve atanma usul ve esasları yönetmelikle tespit edileceği belirtilmektedir (Yasa No:222, 1961).
5. ilk ve Orta Tedrisat Muallimlerinin Terfi ve Tecziyeleri Hakkındaki Kanun'un 16. maddesi, ilk ve ortaöğretim öğretmenlerinin terfilerinin müfettiş raporu ve milli eğitim müdürlerinin uygun görüşleri ile gerçekleştirilebileceğini belirtmektedir (Yasa No:1702, 1930).
6. Hususi idarelerden Maaş Alan ilkokul Öğretmenlerinin Kadrolarına, Terfi, Taltif ve Cezalandırılmalarına, Bu Öğretmenler için Teşkil Edilecek Sağlık Ve içtimai Yardım Sandığı ile Yapı Sandığına Öğretmenlerin Alacaklarına Dair Kanun' un 7. maddesi; memurlardan vazifelerini yapmakta ihmali görülenlerin kusurlu sayılacağı, bu kusurun düzeltilmesi; başöğretmen, maarif memuru, ilköğretim müfettişi, maarif müdürü tarafından memura bildirileceğini belirtmektedir (Yasa No: 4357, 1943).
7. Özel Öğretim Kurumları Kanununun; 43, 44, 45, 46. maddeleri, bu kurumların seviyeleri göz önünde tutularak, özel yönetmeliğe göre teftiş ve denetlemeye tabi tutulacağını belirtmektedir (Yasa No: 625, 1965)
8. MEB'nin Teşkilat ve Görevleri Hakkındaki Kanun'un 27. maddesi, teftiş kurulunun görevleri ile ilgilidir (Yasa No: 3797, 1982).
9. Milli Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu Tüzüğü, teftiş kurulunun, müfettişlerin görevleri, çalışma usul ve esaslarını belirlemiştir (9 Şubat 1993 tarih ve 21501 sayılı Resmi Gazete).
10. Milli Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu Yönetmeliği, teftiş kurulu ve müfettişlerin görev, yetki, sorumlulukları, atama, yer değiştirme, nakil ve denetim etkinlikleri ile ilgili hükümleri kapsamaktadır (3 Ekim 1993 tarih ve 21717 sayılı Resmi Gazete).

i. bakır arabacı

11. İlköğretim Müfettişleri Kurulu Yönetmeliği, ilköğretim müf-3', .şleri ve yardımcılarının atama, yer değiştirme, görev, yetki ve sorumluluklarını açıklamaktadır (21 Ocak 1991 tarih ve 2329 sayılı Tebliğler Dergisi).
12. ilköğretim Kurumları Rehberlik ve Teftiş Yönergesi, Milli Eğitim Bakanlığımıza bağlı resmi ve özel ilköğretim kurumlarının teftişi, teftişlerde dikkat edilecek hususlar, denetim ilkeleri, teftiş gruplarının oluşturulması, grup başkanlarının müfettiş ve müfettiş yardımcılarını görev, yetki ve sorumlulukları ayrıntılı olarak açıklanmaktadır (28 Ekim 1991 tarih ve 2346 sayılı Tebliğler Dergisi).
13. iller idaresi Kanunu, MEB Sicil Amirleri Yönetmeliği, İlköğretim Kurumları Yönetmeliği, Ortaöğretim Kurumları Yönetmelikleri gibi birçok yasal metinde teftiş ve müfettişle ilgili hükümler yer almaktadır.

Müfettişlerin Görevleri

Milli Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu Yönetmeliğinde (1993), müfettişlerin görevleri; öğrencilerin belirlenen amaçlara uygun yetişmeleri için alınacak önlemlere ilişkin inceleme ve araştırmalar yapmak, teftiş, inceleme, gerektiğinde soruşturma yapmak, öğretimde yanlışlık ve eksiklikleri saptamak, araştırma ve incelemeler yapmak, öğretmenlerin moral güçlerini, örgüte bağlılık derecesini arttırmak, olarak belirtilmektedir (25 Ekim 1993 tarih ve 2393 Sayılı . Tebliğler Dergisi).

1990 MEB ilköğretim Müfettişleri Kurulu Yönetmeliği, ilköğretim müfettişlerinin görev, yetki ve sorumluluklarını; rehberlik ve işbaşında yetiştirme, teftiş ve değerlendirme, inceleme, soruşturma, olarak belirtmektedir (21 Ocak 1991 tarih ve 2329 sayılı Tebliğler Dergisi).

Örgütlerin belirlenen amaçlara ulaşma derecelerinin saptanması, sapmaların önlenmesi, üründe verim ve kalitenin sağlanması, işgörenin iş başında yetiştirilmesi, mesleki rehberliğin sağlanması, personelin başarısının ortaya çıkarılması, üst sistemler ile alt sistemler arasında iletişim sağlanması, personelin güdülenmesi, teknolojik gelişmeler konusunda çalışanların aydınlatılması, okul-çevre ilişkilerinin geliştirilmesi teftiş alt sistemlerinin görevleri arasında sayılabilir.

Bakanlık ve ilköğretim müfettişlerinin yaptıkları görev bakımından birbirlerinden farklı olmadığı görülmektedir. Ancak, bakanlık müfettişleri ile ilköğretim müfettişleri arasında yetki, maddi olanaklar ve özlük hakları konularında farklılıklar bulunmaktadır. Bakanlık müfettişleri, bakanın emri

ve onayı üzerine "bakan adına" görev yaparken (MEB. Ekim 1993 tarih ve 2393 Sayılı Tebliğler Dergisi, 25), İlköğretim müfettişleri, 5442 Sayılı İl İdaresi Kanunu'na göre "vali adına" verilen inceleme ve soruşturmaları yapmaktadır (18.6.1949 tarih ve 7236 sayılı Resmi Gazete).

Teftiş Alt Sisteminin Örgüt Yapısı

Türk Milli Eğitim Sistemi, birbiri ile organik bağı olmayan iki ayrı birim tarafından teftiş edilmektedir. Bunlar; Bakanlık Teftiş Kurulu ve ilköğretim Müfettişleri Kurulu' dur.

Milli Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu

Bakanlık Teftiş Kurulu; bakan adına bakanlık merkez örgüt birimlerini, il ve ilçe milli eğitim müdürlüklerini, resmi ve özel ortaöğretim kurumlarını, öğretmenleri ve lokalleri, üniversiteye hazırlık eğitimi veren dershanelerin teftişini yapan, verilen inceleme, soruşturma ve araştırmaları yapan, merkezi Ankara'da olan, İzmir ve İstanbul teftiş merkezi koordinatörlükleri bulunan kurumdur.

Çizelge 1'de Bakanlık Teftiş Kurulunun örgüt şeması gösterilmektedir.

Bakanlık Müfettişlerinin Atanmaları ve Yetiştirilmeleri

Cumhuriyetten günümüze değin bakanlık müfettişleri ile ilgili bir çok yönetmelik çıkarılmıştır.1925 yılı yönetmeliğine göre, bakanlık müfettişliğine atanabilmek için (Su 1974, 25);

1. Müfettiş adayının yaşının 30'dan aşağı, 50 yaşından daha yukarı olmaması,
2. Kendi alanında bir eseri çevirisini yapabilecek derecede batı dillerinde birisini iyi derecede bilmesi,
3. Herhangi bir Darülfünun (Üniversite) bir şubesinden veya bir yüksek okuldan mezun olmak,
4. Genel müfettiş yardımcılığında en az üç yıl hizmet edilmiş olması, beş yıl yöneticilik veya okul müdürlüğü yapmış olmak gerekmektedir.

Çizelge 1. MEB Teftiş Kurulu Başkanlığı Örgüt Şeması

BAKAN

Kaynak: MEB Teftiş Kurulu Başkanlığı. 1993

1954 yılında kabul edilen 2287 Sayılı yasanın 26. maddesini değiştiren 6389 sayılı yasa ile, MEB müfettişlerinin atamalarında aranacak nitelikler yeniden belirlenmiştir. Buna göre müfettişliğe atanabilmek için aranan nitelikler şunlardır (Cumhuriyet Devrinde MEB Teftiş Kurulu 1977, 13):

1. Üniversite veya yüksek okuldan mezun olmak.
2. Orta veya yüksek dereceli okullarda, üstün başarılı olarak en az sekiz yıl öğretmenlik ve bu süre içinde üç yıl yöneticilik yapmış olmak.

MEB Teftiş Kurulu Yönetmeliği (1967), müfettiş yetiştirme ve atama usullerini 1954 yönetmeliğinde belirtilen esaslara göre yapılmasını önermektedir. Ancak bu yönetmelik, eski eserler, müzeler, kütüphane ve sağlık müfettişlerinin atanmalarında orta dereceli okullarda öğretmenlik ve yöneticilik yapmış olmak şartlarının aranmayacağını belirtmektedir. Bu yönetmeliğin 65. maddesi, müfettiş yardımcılarının yetiştirilmesi için, tecrübeli müfettişlerinin yanında en çok bir yıl çalıştırılmalarını öngörmektedir. Yönetmeliğin 66. maddesi, müfettişlerin turne dışı zamanlarda mesleki toplantı, konferans ve seminerler düzenlemelerini, müfettişlerin staj görmek, bilgi ve görgülerini arttırmak, incelemeler ve araştırmalar yapmak üzere, gelişmiş yabancı ülkelere gönderilebileceğini belirtmektedir. Belirlenen hususlar çerçevesinde yetişen müfettiş

i. bakır **arabaa**

yardımcılarının daha sonra müfettiş olarak görevini yürüteceklerini öngörmektedir.

1993 MEB Teftiş Kurulu Yönetmeliği, müfettiş yardımcılığına giriş şartlarını (25 Ekim 1993 tarih ve 2393 sayılı Tebliğler Dergisi) :

1. Devlet memuru olabilmek için gereken şartları taşımak,
2. Fakülte veya en az yüksekokul mezunu olup, Bakanlığa bağlı okullarda branşında en az 10 yıl öğretmenlik veya branşında 5 yıl öğretmenlik yaptıktan sonra bakanlık örgütünde veya okullarda üç yıl yöneticilik veya yönetici yardımcılığı yapmış olmak,
3. Hukuk, siyasal, iktisat, işletme, iktisadi ve idari bilimler fakültelerinden veya bunlara denkliği yetkili makamlarca kabul edilen yurt içi veya dışındaki yükseköğretim kurumlarından mezun olmak (Tebliğler Dergisi: Eylül 1998, Sayı: 2492 ile değişik).
4. Sicil yönünden müfettiş yardımcılığına engel hali bulunmamak,
5. Giriş sınavına birden fazla katılmamış olmak,
6. Müfettiş yardımcılığı sınavının açıldığı yıl Ocak ayının birinci gününde 40 yaşını doldurmamış olmak,
7. Görevini yapmasını engelleyecek vücut veya akıl hastalığı olmamak, olarak belirlemiştir.

Müfettiş yardımcılığına öğretmenlik dışındaki alanlardan girebilme olanağı getirilmiş, müfettişlik ile ilgili uzmanlık bilgisi göz ardı edilmiştir. Bu yönetmelikte de, usta- çırak ilişkisi ile müfettiş yetiştirme hedeflenmektedir. Sınav kurulunun başkanlıkça belirlenen dört müfettişten oluşturulacağını hükme bağlamış, ancak sınav kurulunun testle değerlendirme yapması kararını alması durumunda uzman kuruluşlarla işbirliğine girilebileceğini belirtilmektedir. Sınav konuları olarak öğretmenler için; kompozisyon, genel-özel mevzuat, özel alan bilgisi, yabancı dil, öğretmenlik dışı alanlar için; kompozisyon, hukuk, iktisat ve işletme, maliye ve muhasebe, yabancı dil olarak belirlenmiştir. Yazılı sınav sonunda sözlü sınav yapılacağı belirtilmektedir. Yönetmeliğin 48. maddesi öğretmen kökenli olmak koşuluyla, MEB müsteşarlık, müsteşar yardımcılığı, talim terbiye kurulu başkanlığı ve genel müdürlük yapmış olanların sınavsız atamalarının yapılabileceği hükmünü getirmektedir (MEB Tef. Kur. Yön. 25 Ekim 1993 tarih ve 2393 sayılı Tebliğler Dergisi).

Yeni düzenlemelere göre, 21.11.1998 tarihinde yapılan sınavda, öğretmenlik yapmış adaylardan 15, öğretmenlik dışı (Hukuk, siyasal, iktisat,

işletme, iktisadi ve idari bilimler) alanlardan 10 olmak üzere toplam 25 bakanlık müfettişi alınacağı duyurulmuştu. Ancak yapılan sınav sonucu, 16 müfettiş yardımcısı adayı yapılan sınavı geçmiştir.

Bakanlık Müfettişlerine İlişkin Sayısal Veriler

Bakanlık müfettişlerinin cinsiyet ve öğrenim durumlarına göre dağılımı, yıllar itibarı ile sayısal gelişimleri, branşlara göre bir müfettişe düşen öğretmen sayısı, son beş yılda denetimi yapılan okul, kurum ve öğretmen sayıları araştırılmıştır. Çizelge 2' de, bakanlık müfettişlerinin cinsiyete göre dağılımı gösterilmektedir.

Çizelge 2. Bakanlık Müfettişlerinin Cinsiyete Göre Dağılımı

Cinsiyet	Müf.Sayısı	Top.Oranı %
Kadın	16	5
Erkek	311	95
Toplam	327	100

Kaynak: MEB Teftiş Kurulu. Aralık 1998.

Çizelge 2' de bakanlık müfettişlerinin, % 5'inin kadın, % 95'inin erkek olduğu görülmektedir. Sayısal anlamda öğretmenlik, kadın mesleği olarak algılanmasına rağmen, müfettişliğin erkek mesleği olduğu anlaşılmaktadır. Müfettişlerin öğrenim durumları, Çizelge 3' te gösterilmektedir.

Çizelge 3. Bakanlık Müfettişlerinin Öğrenim Durumlarına Göre Dağılımı

Öğrenim Durumu	Müfettiş Sayısı	Oran %
2-3 Yıllık Eğ.Ens.	36	11
Lisans	287	88
Yük.Lis- Doktora	4	1
Toplam	327	100

Kaynak : MEB Teftiş Kurulu. Aralık 1998.

i. bakır arabacı

Çizelge 3' te, bakanlık müfettişlerinin % 11' inin iki ve üç yıllık eğitim enstitüsü mezunu olduğu, % 88' inin lisans, % 1' inin lisansüstü öğrenim gördüğü anlaşılmaktadır.

Cumhuriyetin ilk onbeş yılında, bakanlık müfettişlerinin sayısal gelişimi Çizelge 4'te gösterilmektedir.

Çizelge 4. Cumhuriyetin İlk Yıllarında (1923-1938 Arası) Bakanlık Müfettişlerinin Sayısal Gelişimi

Yıllar	Müfettiş Sayısı	Artış Oranı
1923	10	-
1928	18	80
1933	27	50
1938	27	0

Kaynak: Kamil Su . Türk Eğitim Sisteminde Teftişin Yeri ve Önemi. MEB ist. 1974

Cumhuriyetle birlikte bakanlık teftiş kurulunda bulunan müfettiş sayısı, % 80'lik bir artışla 18' e çıkmış, 1933' te % 50 artarak 27' ye çıkmış, 1933-1938 arası dönemde müfettiş sayısında herhangi bir artış olmamıştır. 1970-1998 yılları arasında bakanlık müfettişindeki artış oranı ile denetleyeceği öğretmenlerdeki artış oranları, çizelge 5' te gösterilmektedir.

Çizelge 5. Bakanlık Müfettişlerinin Yıllara Göre Sayısal Gelişimi- Öğretmen/ Müfettiş Oranı

Yıllar	Müf.Sayısı	Artış Oranı	Öğret.Sayısı	Artış Oranı	Müf/Oğr. Oranı
1970*	113	-	19.122	-	169
1975**	159	41	57.135	198	359
1980***	317	99	111.216	94	351
1985*	391	23	173.077	56	443
1990****	367	-6	225.852	30	601
1995****	376	2	140.085	-37	373
1998****	327	-13	142.972	.02	437

Kaynak:* Raşit Gökten." Cumhuriyet Döneminde Türk Eğitim Sisteminde Teftiş". (G.Ü. Sos. Bil. Ens. Yüksek Lisans Tezi). 1986.

** Nihat Bilgen ."MEB Merkez Örgütünün Analizi". (A.Ü.Sos. Bil. Ens. Doktora Tezi). 1976.

i. bakır arabacı

*** Bahir Sorguç. 1920' den 1981'e MEB M.E. Basımevi, ist. 1982.

**** MEB Teftiş Kurulu Başkanlığı. 1998

***** Öğretmen sayıları DİE Eğitim ve Kültür istatistiklerinden alınmıştır.

Çizelge 5 'te, 1970-1975 yılları arasında, ğretmen sayısında % 198 oranında artış olurken, müfettiş sayısında % 41 oranında artış olduğu, 359 öğretmene bir müfettiş düştüğü, 1985-1990 yılları arasında ğretmen sayısında % 30 artış olurken, müfettiş sayısında % 6 oranında azalmanın olduğu, 601 öğretmene bir müfettiş düştüğü görülmektedir. 1990- 1995 yılları arasındaki dönemde ğretmen sayısının % 37 oranında azaldığı, bunun nedeninin ilköğretim II. kademe ve bağımsız ortaokulların teftişinin ilköğretim müfettişlerine bırakılmasının olduğu, bu dönemde müfettiş sayısının % 2 oranında arttığı, 1995-1998 arası dönemde, müfettiş sayısında % 13 oranında azalma olurken, ğretmen sayısında % 0.2 oranında artış olduğu, bu dönemde 437 öğretmene bir müfettiş düştüğü görülmektedir. Bu sayılardan müfettiş sayısındaki artışın, ğretmen sayısındaki artışa paralel olmadığı, bu nedenle öğretmene gerekli rehberlik ve yardımın yeterince yapılamadığını ortaya çıkarmaktadır.

1994-1998 yılları arasında branşlara göre bakanlık müfettişlerine düşen ğretmen sayıları izelge 6'da gösterilmektedir.

Çizelge 6' da, son beş yıldı tarih, coğrafya, kimya, almanca, fransızca, felsefe, erkek ve kız mesleki teknik, ticaret meslek branşlarında müfettiş başına düşen ğretmen sayısında artış olduğu, diğer branşlarda azalma olduğu görülmektedir. Son beş yıldı fen grubu, yabancı dil, mesleki teknik, resim- iş branşlarında müfettiş başına düşen ğretmen sayısının çok fazla olduğu, bu konuda gerekli önlemlerin alınmadığı görülmektedir.

Çizelge 7'de, 1998 yılı itibarı ile bir müfettişe 575 ğretmen düştüğü, felsefe- sosyoloji, fizik, kimya, biyoloji, yabancı diller, teknik ğretim, resim- iş branşlarında bir müfettişe düşen ğretmen sayısının 600-2026 arasında değiştiği, rehberlik branşında müfettiş bulunmadığı, pedagoji alanında bir müfettişe 19 ğretmen düştüğü, iktisat alanında ğretmen yokken, bu branşta 17 müfettiş bulunduğu görülmektedir.

Çizelge 7, 1998 yılı itibarı ile branşlara göre müfettiş ve ğretmen sayısını göstermektedir.

Çizelge 6. Son Beş Yılda Branşlara Göre Bir Bakanlık Müfettişine Düşen Öğretmen Sayısı

Branşlar/Yıllar	1994	1995	1996	1997	1998
Edebiyat	519	594	437	472	472
Türkçe	227	212	103	122	122
Tarih	335	427	358	374	358
Coğrafya	258	310	238	272	300
Sosyal Bilgiler	832	891	367	367	367
Fizik	503	73 }	710	639	639
Kimya	1304	1399	1252	1252	1252
Biyoloji	704	791	679	679	679
Fen Bilgisi	559	540	228	262	276
Matematik	371	386	261	292	302
İngilizce	919	1118	811	901	901
Almanca	496	611	431	718	718
Fransızca	504	758	507	675	2026
Felsefe	441	548	765	765	765
Pedagoji	20	19	19	19	19
Resim-İş	695	724	488	627	627
Müzik	437	455	252	377	377
Beden Eğitimi	697	732	489	489	489
Sanat Tarihi	140	134	124	124	124
Kız Tek.	1279	1264	966	966	966
Erk.Tek.	958	979	976	1046	1046
Ticaret Meslek	254	295	315	401	401
Din Kül. ve Ahi.	460	492	376	376	389
İktisat-İşletme	-	-	-	-	-
Toplam	469	507	383	419	575

Kaynak: MEB Teftiş Kurulu Başkanlığı. 1998.

i. bakır arabacı

Çizelge 7. Branşlara Göre Bakanlık Müfettişleri ve Öğretmen Sayılarının Dağılımı

Branşlar	Öğretmen Sayısı	Müfettiş Sayısı	Müf. Düşen Öğ.Say.
Türkçe	3.414	28	122
Türk Dili ve Ede.	11.797	25	472
Sosyal Bilgiler	2.204	6	367
Tarih	8.595	24	358
Coğrafya	5.702	19	300
Sanat Tarihi	372	3	124
Felsefe	3.058	4	765
Pedagoji	111	6	19
Matematik	17.239	57	302
Fen Bilgisi	5.248	19	276
Fizik	6.389	10	640
Kimya	6.261	5	1.252
Biyoloji	4.754	7	679
İngilizce	8.110	9	901
Almanca	2.155	3	718
Fransızca	2026	1	2.026
Din Kül.Ah.Bil.	11.294	29	389
Resim- İş	4.392	7	627
Beden Eğitimi	4.405	9	489
Müzik	1.509	4	377
Kız Teknik	9.658	10	966
Erkek Teknik	14.638	14	1.046
Ticaret	4.413	11	401
İktisat	-	17	-
Rehberlik	2.260	-	-
Toplam	140.004	327	5 7 5

Kaynak: MEB Teftiş Kurulu Başkanlığı. Kasım 1998

i. bakır arabacı

Bakanlık müfettişlerinin 1993-1998 yılları arası son beş yıl itibarı ile denetledikleri personel ve kurum sayıları Çizelge- 8' de verilmiştir.

Çizelge 8. Yıllar itibarı ile Denetlenen Personel Ve Kurum Sayıları

Yıllar	1993-1994	1994-1995	1995-1996	1996-1997	1997-1998
Personel	5979	6738	11716	5850	5799
Okul	785	903	986	861	976
Kurum	88	76	1793	1208	919
Yurt Sayısı	-	80	327	1004	485
Özel Okul Sayısı	37	77	112	88	80
Dershane Sayısı	371	71	66	190	181
Mot.Taş.Sür.Kur.Sa.	489	-	-	-	-
Toplam	7749	7945	15000	9201	8440

Kaynak: MEB Teftiş Kurulu. 1988.

Çizelge 8 incelendiğinde, bakanlık müfettişlerinin 1993-1994 öğretim yılında toplam 7749, 1994-1995 öğretim yılında toplam 7945, 1995-1996 öğretim yılında toplam 15.000, 1996-1997 öğretim yılında toplam 9201, 1997-1998 öğretim yılında toplam 8440 personel, okul ve kurum denetimi yaptıkları ortaya çıkmaktadır. Buradan özellikle 1995-1996 ve 1996-1997 öğretim yıllarında personel ve kurum denetim sayısının arttığı, 1997-1998 öğretim yılında düştüğü anlaşılmaktadır.

Bakanlık müfettişlerinin denetimini yaptıkları personel, okul ve kurum sayılarının mevcut personel, okul ve kurum sayılarına oranları Çizelge 9' da gösterilmektedir.

Çizelge 9. Son Beş Yılda Bakanlık Müfettişlerinin Yaptıkları Denetim Sayıları

YILLAR	OKUL SAYISI			KURUM SAYISI			ÖĞRETMEN- YON. SA.		
	Mevcut	Dentl.	%	Mevcut	Dentl.	%	Mevcut	Dentl.	%
1993-1994	3130	755	24	6128	948	5	171427	5979	3
1994-1995	4618	980	21	5048	227	4	183213	6738	4
1995-1996	4973	1080	21	6378	713	11	190780	14128**	7
1996-1997	5275	861	16	5301	1208	19	140004	13325**	11
1997-1998*	6181	976	16	5365	919	14	142972	13477**	9

*Cumhuriyetin 75. Yılında Gelişmeler ve Hedefler Milli Eğitim 1998.

**Denetlenip hakkında rapor düzenlenmeyen öğretmen sayısı dahil.

Kaynak: MEB teftiş Kurulu Başkanlığı. Aralık 1998.

Çizelge 9 incelendiğinde, bakanlık müfettişleri 1993-1994 öğretim yılında mevcut okulların % 24'ünü denetlerken, 1997-1998 öğretim yılında % 16'sını denetleyebildikleri anlaşılmaktadır. 1997-1998 yılında var olan okul

i. bakır arabacı

sayısının denetiminin yapılabilmesi için, 6,5 yıl gerekeceği, (bu arada okul sayısı saDit Kalmak kaydı ile) **anlaşılmaktadır.**

Bakanlık müfettişlerinin yaptıkları kurum denetimleri incelendiğinde, 1993-1994 öğretim yılında mevcut kurumların % 15'inin denetimi yapılırken, 1995-1996 öğretim yılında % 4'ünün, 1997-1998 öğretim yılında % 14'ünün denetimini yaptıkları görülmektedir, il bazında Halk Eğitim **Merkezi**, motorlu taşıt sürücü' kursları gibi bazı kurumlar/n denetim/erinin ilköğretim müfettişlerine bırakılmış olmasına rağmen, bu kadar az oranda kurumun denetiminin yapılabilmiş olması, kurumların milli eğitimin amaçları, yasalar ve kurallara ne derece uydukları konusunda bir bilgi sahibi c'unmasını engellemektedir.

Yıllar itibarı ile, denetlenen öğretmen sayıları incelendiğinde, 1993-1994 öğretim yılında mevcut öğretmenlerin % 3'ünün, 1994-1995' te % 4'ünün, 1995-1996'da % 7'sinin, 1996-1997'de % 11'inin, 1997-1998' de % 9'unun denetiminin yapıldığı anlaşılmaktadır. 1997- 1998 öğretim yılındaki öğretmen sayısı sabit kalmak kaydıyla, mevcut öğretmen evreninin denetiminin yapılabilmesi için 11 yıl gerektiği anlaşılmaktadır.

Bakanlık müfettişlerinin denetimini yaptıkları okul, kurum ve öğretmen oranları dikkate alındığında, gerekli rehberlik ve denetimi yaptıklarını söylemek güçtür.

İlköğretim Müfettişleri Kurulu

İlköğretim Müfettişleri Kurulu, il milli eğitim müdürlükleri bünyesinde yer alır. ilköğretim müfettişleri kurulu; başkan, başkan yardımcıları, grup başkanları, ilköğretim müfettişi, müfettiş yardımcıları ve bürodan oluşur, ilköğretim müfettişleri; resmi ve özel okul öncesi eğitim kurumları, ilköğretim kurumları ile il bazında; tüm kurslar, etüt merkezleri, ortaöğretime hazırlayıcı eğitim yapan dershaneler, halk eğitim merkezlerinin teftişini, valilik ve milli eğitim müdürlüğünce verilen inceleme, soruşturma ve araştırmaları yapar.

VALİ

il Milli Eğitim Müdürlüğü

İlköğretim Müfettişleri Kurul Başkanlığı

Büro

İköğr.Müf.Kr.Bşk.Yard.

Teftiş Grupları
Müfettişler

İlköğretim Müfettişlerinin Atama ve Yetiştirilmesi

31 Ocak 1927 tarihli ilk Tedrisat Müfettişleri Talimatnamesi, ilköğretim müfettişi olabilmek için; ilk öğretmen okulunu bitirmiş olmak, beş yıl aralıksız öğretmenlik yapmış olmak, 25-45 yaşları arasında bulunmak şartlarını getirmiştir. Bu yönetmelik, ilk öğretmen okulu müdür yardımcıları ile, metot ve uygulama öğretmenlerine ilköğretim müfettişi olabilme hakkı vermiştir (Bilir 1991, 48). Dönemin Milli Eğitim Bakanı Mustafa Necati, denetim etkinliklerinin amacına ulaşabilmesi, müfettişlerin alanında özel öğrenim görmeleri ile sağlanabileceğini belirtmiş ve 1927 yılında bu amaçla **Gazi Terbiye Enstitüsü'** nü açmıştır. Böylece Türk Milli Eğitim sisteminde ilk kez müfettişler öğretmenlik dışında, denetim alanında öğrenim görme olanağı elde etmişler, müfettişlik bir uzmanlık alanı olarak görülmeye başlanmıştır.

1937 yılında 3238 sayılı yasa ile, ilköğretim müfettişliklerine bağlı "Gezici Başöğretmenlik" kurulmuştur (Bilir 1991, 52). 1938 yılında 3407 sayılı yasa ile ilköğretim müfettişliğine atanacaklara Gazi Terbiye Enstitüsünden mezun olması şartı getirilmiştir (Karakaya 1988). 1945 yılında ilköğretim müfettişlerinin stajyer müfettiş olarak atanmaları hükmü getirilmiştir (Yıldırım 1993,16). 1946-1947 öğretim yılında Gazi Terbiye Enstitüsü, üst düzey yönetici ve müfettiş yetiştirme amacı ile öğrenci almamıştır. Ancak

gereken düzenleme de bir türlü yapılamamıştır. 1950 yılında İstanbul'da Atatürk Eğitim Enstitüsü Pedagoji Bölümü açılmıştır. 1958 yılında ilköğretim müfettişi açığının kapanması amacıyla ilkokul öğretmenlerinden kurs yoluyla ilköğretim müfettişi yetiştirilmeye başlanılmıştır. 222 sayılı ilköğretim ve Eğitim Yasasının 23. maddesi, gerektiğinde kurs yoluyla ilköğretim müfettişi yetiştirilebileceğini belirtmesi, bu uygulamaya destek sağlamıştır. Böylece 1966'ya kadar kursla ilköğretim müfettişi yetiştirilmesine devam edilmiştir (Karakaya 1988; Bilir 1991, 53). 1962 yılında yayınlanan "İlköğretim Müfettişleri Yönetmeliği"ne dayanılarak, Ankara Gazi ve İstanbul Çapa Eğitim Enstitülerinin Eğitim Bölümleri kontenjan sayılarını arttırarak, eğitimci ve müfettiş yetiştirmeye başlamışlardır. 1966 yılında kursla ilköğretim müfettişi yetiştirilmesi uygulamasına son verilmiş, 1968 yılında eğitim enstitüleri eğitim bölümlerinin eğitim süresi üç yıla çıkarılmıştır. Böylece daha nitelikli ilköğretim müfettişi yetiştirilmeye başlanılmıştır (Bilir 1991, 54). 1969 yılında, illerde ilköğretim müfettişleri kurulu başkanlıkları kurulmuştur. 22 Ağustos 1980'de çıkarılan yönetmelik ile, ilköğretim müfettişlerinin tayin ve nakillerinde aranacak özellikler, usul ve esaslar ayrıntılı olarak belirtilmiştir. Bu yönetmeliğe dayanılarak, beş yıl ilkokul yönetici ve öğretmenliği yapmış 3 yıllık eğitim enstitülerinin Türkçe, Sosyal Bilgiler, Matematik, Fen bilgisi bölümlerinden mezun olan öğretmenler, Ankara ve İstanbul eğitim merkezlerinde 600 saatlik kursa tabi tutularak, ilköğretim müfettişi olarak yetiştirilmiştir (Bilir 1991).

1976-1977 öğretim yılında İstanbul Çapa Eğitim Enstitüsü Eğitim Bölümü kapanmıştır. Böylece ilköğretim müfettişi yetiştiren işini Gazi Eğitim Yüksek Öğretmen Okulu Eğitim Bölümü üstlenmiştir. 1980 yılında bu okula, il düzeyinde seçilen ilköğretim müfettişleri sınava tabi tutulmuş, sınavı kazanan 100 öğrenci maaşlı izinli olarak okuma hakkı kazanmışlardır (Bilir 1991, 56).

1982-1983 öğretim yılında, Milli Eğitim Bakanlığı önceden sınıf öğretmenliği yapmış, Türkçe, Sosyal Bilgiler, Matematik ve Fen Bilgisi öğretmenlerini Ankara ve İstanbul'da 600 saatlik kursa tabi tutarak ilköğretim müfettişi olarak atamaları yapılmıştır. 1983-1984 öğretim yılında üç yıllık eğitim enstitüsü bölümü mezunu öğretmenlerden yazılı ve mülakatla seçilen 480 öğretmen Ankara ve İstanbul hizmet içi kurs merkezlerinde 600 saatlik bir kursa tabi tutularak, ilköğretim müfettişi olarak atanmışlardır (Öztürk 1996, 92).

i. bakır arabacı

27 Ekim 1990 tarihli İlköğretim Müfettişleri Kurulu Yönetmeliği, ilköğretim genel müdürlüğünce yapılan test ve mülakat sınavlarında başarılı olan adaylardan, Üniversitelerin eğitim yönetimi, teftiş ve planlaması alanından mezun olanların doğrudan ön lisans öğrenimli olanların "Öğretmenleri Yurt içinde Hizmet içi Eğitim Yoluyla Yetiştirilmeleri Hakkında Yönetmelik" hükümleri gereğince üniversitelerde lisans tamamlama programına tabi tutulduktan sonra, ilköğretim müfettiş yardımcısı olarak, ihtiyaç duyulan illere atanacaklarını belirtmektedir (27 Ekim 1990 tarih ve 20678 sayılı Resmi Gazete). Bu yönetmelik hükümlerine uygun olarak, 1992 yılında yapılan sınavı kazanan öğretmenlerden, Üniversitelerin Eğitim Yönetimi Teftişi ve Planlaması bölümlerinden mezun olanlar doğrudan atanmış, diğerleri Milli Eğitim Bakanlığı Hizmet içi Eğitim Dairesi Başkanlığı ile Hacettepe ve Gazi Üniversiteleri arasında yapılan anlaşma sonucu hizmet içi eğitime alınmışlardır. Gazi Eğitim Fakültesinde 2+2 lisans tamamlama programına 464 sınıf öğretmeni, 3+1 lisans tamamlama programına 395 branş öğretmeni, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesinde 2+2 lisans tamamlama programına 463 sınıf öğretmeni katılmış ve kurs sonrası ilköğretim müfettiş yardımcılığına atanmışlardır. Kurs yolu ile yetiştirilen ilköğretim müfettişlerinin sayı ve oranları Çizelge 11 'de gösterilmektedir.

Çizelge 11. Hizmet içi Eğitim Yoluyla Yetiştirilen ilköğretim Müfettişleri

Hizmetiçi Eğitim Kurs Adı ve Yeri	Katılımcı Öğ. Sayısı	Mevcut ilköğ. Müf.	Oran
1982 Kursu Ankara ve İstanbul	481	2865	%80
1983 Kursu Ankara ve İstanbul	480		
1993 Gazi Univ. (3 + 1) Kurs Prg	395		
1993 Gazi Univ. (2 + 2) Kurs Prg	464		
1993 Hacettepe Univ. (2 + 2) Kurs Prg	463		
Kursla Yetiş.İlköğ.Müf.Toplamı	2283		

Kaynak: MEB Hizmet içi Eğitim Dairesi Başkanlığı.

1982- 1998 yılları arasında kursla yetiştirilen ilköğretim müfettişi sayısı 2283'tür. Bu sayı halen mevcut ilköğretim müfettişleri sayısına oranlandığında % 80'ine karşılık gelmektedir. Daha önceki yıllarda kursla yetiştirilen ilköğretim müfettişlerinden hala görevde olanların sayıları dahil edildiğinde bu oranın daha da artacağı ortaya çıkmaktadır. Bu durum, Milli Eğitim Bakanlığı'nın ilköğretim müfettişi yetiştirmede hizmet içi eğitim yolunu tercih ettiğini göstermektedir.

Y.Ö.K. Yürütme Kurulunun 04.11.1997 tarih ve 97.392761 sayılı kararıyla, eğitim fakülteleri yeniden yapılmak zorunluluğunda

i. bakır arabacı

kalmışlardır. Birçok üniversitemize müfettiş, yönetici ve uzmanlar yetiştiren programlar kapatılmışlardır. Böylece üniversiter eğitimle uzman yetiştirme kapısı kapatılmıştır.

İlköğretim Müfettişlerine İlişkin Sayısal Veriler

Türkiye genelinde okul türüne göre bir ilköğretim müfettişine düşen öğretmen sayısı, ilköğretim müfettişlerinin öğrenim durumlarına, branşlarına göre dağılımı, yıllar itibarı ile sayısal gelişimi, ilköğretim müfettişi sayısının en düşük ve en yüksek olduğu on il ile ilgili veriler, aşağıda verilmiştir. Çizelge 12' de, okul türüne göre bir ilköğretim müfettişine düşen öğretmen sayısı verilmektedir.

Çizelge 12. Okul Türüne Göre ilköğretim Müfettişine Düşen Öğretmen Sayısı

Branşlar	Öğretmen Sayısı	Müfettiş Sayısı	Müfettişe Düşen Öğretmen Sayısı
Okul Öncesi Eğitim	10.186	1	10.186
İlköğretim	302.982	2864	105
Toplam	313.168	2865	109

Kaynak: Cumhuriyetin 75. Yılında Gelişmeler ve Hedefler MEB Yayını 1998

Çizelge- 12'de okul öncesi eğitim kurumlarında, 1 ilköğretim müfettişine 10.186 öğretmenin, ilköğretim okullarında bir müfettişe 105 öğretmenin, toplam olarak bir ilköğretim müfettişine 109 öğretmenin düştüğü görülmektedir.

İlköğretim müfettişlerinin öğrenim durumlarına göre dağılımı Çizelge 13'te verilmektedir.

MEB TEFTİŞ POL

i. bakır arabacı

Çizelge 13. İlköğretim Müfettişlerinin Öğrenim durumlarına Göre Dağılımı

Öğrenim Kademesi	Müfettiş Sayısı	*1998 Yılı Baş Toplama Oranı
2 Yıllık Eğitim Ens.	57	2
3 Yıllık Eğitim Ens.	803	28
Lisans Eğitim	1981	68
Yük.Lis-Doktora	60	2
Toplam	2901	100

Kaynak: MEB ilköğretim Genel Müdürlüğü.

Çizelge 13'ten anlaşılacağı üzere, ilköğretim müfettişlerinin % 68'i lisans mezunudur. 3 yıllık eğitim mezunlarının oranı % 28'dir. 1980 yılında kursla yetiştirilen branş müfettişlerinin kendilerini yenileme, lisans tamamlama ihtiyacını duymadıkları anlaşılmaktadır. İlköğretim müfettişlerinin % 2'sinin lisans üstü eğitim yapması yetersizdir.

Yıllar itibarı ile ilköğretim müfettişlerinin sayısal gelişimi Çizelge 14' te verilmiştir.

Çizelge 14. İlköğretim Müfettişleri ve İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin Yıllar İtibarı ile Sayısal Gelişimi

Yıllar	İlköğretim Müf. Sayısı	Artış Oranı%	Öğret. Sayısı	Artış Oranı %
1960	489	-	62.526	-
1970*	1371	180	134.341	115
1980**	1518	11	215.459	60
1990**	1602	5	225.852	5
1998***	2865	79	302.982	34

Kaynak:*Cumhuriyetin 50. Yılında Milli Eğitimimiz MEB Yayını 1973.

**Bilir Mehmet. Türk Eğitim Sisteminde Tef. Alt Sis. Yapı ve işleyişi. A.Ü.Sos. Bil. Ens. Doktora Tezi. 1991.

***Cumhuriyetin 75. Yılında Gelişmeler ve Hedefler MEB Yayını 1998

**** Öğretmen sayılarına ilişkin veriler, DİE 1974, 1989, 1993 istatistik yıllıklarından, 1998 yılı verileri MEB APAK 1997- 1998 İstatistiklerinden alınmıştır.

Çizelge 14'de, 1960-1970 arasında ilköğretim müfettişi sayısında % 180 artış olurken, aynı dönemde öğretmen sayısında % 115 artışın olduğu, 1970- 1980 yılları arasında müfettiş sayısında % 11 artış olurken öğretmen sayısında % 60 artış olduğu, 1980- 1990 yılları arasında müfettiş ve öğretmen sayılarında % 5' lik bir artışın olduğu, 1990-1998 arası ilköğretim müfettişlerinin sayısında % 79 artış olurken, öğretmen sayısından % 34 oranında artış sağlandığı görülmektedir. Bu veriler, ilköğretim

i. bakır arabacı

müfettişi sayısındaki artışın, öğretmen sayısındaki artıştan daha fazla olduğunu göstermektedir.

Çizelge 15, ilköğretim müfettişlerinin branşlara göre dağılımını göstermektedir.

Çizelge 15. ilköğretim Müfettişlerinin Branşlara Göre Dağılımı

Branşlar	İlköğretim Müfettiş Sayısı	%
Okul Öncesi Eğitim	1	0.03
Özel Eğ.Psik.Dan.ve R.	5	0.2
Eğitim Yön.Den.Tef.Pla	1962	68
Türkçe	254	9
Matematik	124	4
Fen Bilgisi	111	4
Sosyal Bilgiler	276	10
Almanca	1	0.03
Fransızca	20	0.8
İngilizce	10	0.4
Din Kültürü	37	1.3
Resim	24	0.8
İş-Teknik	5	0.2
Müzik	10	0.4
Beden Eğitimi	22	0.8
Ortaöğ.Kurs Mez. 7135 sa. Ka. Göre	3	0.1
Toplam	2865	100

Kaynak: MEB ilköğretim Genel Müdürlüğü. Aralık 1998.

Çizelge 15'te, ilköğretim müfettişlerinin % 68'i eğitim yönetimi teftişi ve planlaması mezunu olduğu, bunu % 10 ile sosyal bilgiler, % 9 ile türkçe branşı izlediği görülmektedir. Okul öncesi eğitim ve almanca branşlarındaki müfettişlerin toplam ilköğretim müfettişlerine oranı % 0.03'tür. Yabancı diller, rehberlik, iş teknik, müzik, beden eğitimi branşlarındaki oran % l'in altındadır.

İller bazında müfettiş başına düşen en yüksek ve en düşük öğretmen sayıları, Çizelge 15' da gösterilmektedir.

i. bakır **arabac** \

Çizelge 16. ilköğretim Müfettişine Düşen Öğretmen Sayısının En Yüksek ve En Düşük Olduğu On İl

EN YÜKSEK		EN DÜŞÜK	
İLLER	BİR MUF.DUŞ ÖĞRET SAYISI	İLLER	BİR MUF.DUŞ. ÖĞRET SAYISI
1. Şanlıurfa	296	1. Çankırı	42
2. Iğdır	272	2. Sinop	49
3. Tunceli	199	3. Isparta	55
4. Batman	180	4. Burdur	64
5. Mardin	167	5. Tokat	64
6. Diyarbakır	166	6. Malatya	64
7. Bingöl	162	7. Nevşehir	65
8. Muş	160	8. Bursa	66
9. Hakkari	159	9. Manisa	66
10. Ağrı	155	10. Rize	68

Kaynak-.MEB Cumhuriyetin 75. Yılında Gelişmeler ve Hedefler. Milli Eğitim 1998.

Çizelge 16'da görüldüğü gibi, müfettiş başına düşen öğretmen sayısının en fazla olduğu 10 il, doğu ve güneydoğudaki illerdir. Bunun nedeni, bu illerin fazla gelişmemiş olması, bu il doğumlu veya bu illere yerleşmiş müfettiş sayısının az olması, bu illerde terör sorunu bulunması nedeniyle ilköğretim müfettişlerinin bu illere gitmek istemeyişleri olabilir. Müfettiş başına düşen öğretmen sayısının en az olduğu iller, çok büyük iller değildir. Bunun nedeni, büyük illerde iş yükünün fazla olması, müfettişlerin kendi doğdukları ve yaşadıkları illerde görev yapmak istemesi, orta büyüklükte olan bu illerin çalışma açısından cazip görülmesi olabilir.

ilköğretim Müfettişleri Kurullarının 80 ilde bulunması, yapılan işleri Türkiye genelinde oranlamayı zorlaştırmaktadır. Bu nedenle örnek olması açısından, Malatya ilköğretim Müfettişleri Kurulunun 1998-1999 öğretim yılı içinde denetimini gerçekleştirdiği okul, kurum ve öğretmen sayılarının il geneline oranları Çizelge 17'de gösterilmektedir.

Çizelge 17. Malatya ilköğretim Müfettişleri Kurulunun 1998-1999 Öğretim Yılında Denetimini Yaptığı Okul, Kurum ve Öğretmen Dağılımı

GRUPLAR	OKUL SAYISI			KURUM SAYISI			ÖĞRETMEN- YON. SA.		
	Mevcut	Dentl.	%	Mevcut	Dentl.	%	Mevcut	Dentl.	%
1.Grup	109	109	100	3	3	100	616	608	98
2.Grup	86	86	91	8	8	100	748	613	83
3.Grup	117	117	86	10	10	100	615	584	95
4.Grup	130	130	100	6	6	100	885	776	88
5.Grup	172	172	96	8	8	100	729	638	88
6.Grup	110	110	97	8	8	100	885	776	88

Çizelge 17'de ilköğretim müfettişlerinin okul denetimlerinde mevcut okul sayısının % 90'ından daha fazlasını, kurumların % 100' ünü, öğretmen ve yöneticilerin ise, % 90' ma yakınına denetledikleri ortaya çıkmaktadır.

Hizmetiçi Eğitim Uygulamaları

657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu, 1739 Sayılı Milli eğitim temel Kanunu ve 3797 Sayılı Milli Eğitim Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkındaki Kanun hükümleri gereğince, bakanlığın değişik kademelerinde görev yapan personelin; işte verimliliklerini, bilgi ve görgülerini arttırmak, bilim ve teknolojiye gelişmelere uyumlarını ve üst görevlere hazırlanmalarını sağlamak amacıyla, her yıl Hizmet içi Eğitim Dairesi Başkanlığınca hizmet içi eğitim kurs programları açılmaktadır. M.E:B. Hizmet içi Eğitim Dairesi Başkanlığınca bakanlık ve ilköğretim müfettişlerine son üç yılda açılması planlanan hizmet içi eğitim kursları, Çizelge 18'de gösterilmektedir.

Milli Eğitim Bakanlığı Hizmet içi Eğitim Dairesi Başkanlığı'nca bakanlık müfettişlerine, son üç yılda toplam 4 kurs düzenlendiği, bu kursların bilgisayar kullanım kursu olduğu görülmektedir. İlköğretim müfettişlerine son üç yılda toplam 13 hizmet içi eğitim kursu düzenlendiği, bu kursların teknik alana yönelik olduğu anlaşılmaktadır.

1998 yılında hizmet içi eğitim planında yer almayan, eğitimde çağdaş gelişmelere yönelik olarak ilköğretim müfettişlerini aydınlatmak amacı ile, toplam 9 eğitim fakültesinde temmuz ve ağustos ayları arasında hizmet içi eğitim faaliyeti düzenlenmiştir. Bu hizmet içi eğitim faaliyetine tüm ilköğretim müfettişlerinin katılması zorunlu tutulmuştur. Çizelge 18, kurs merkezlerini ve katılan personelin sayılarını vermektedir.

i. bakır arabacı

Çizelge 18. Son Üç Yılda Müfettişlere Verilmesi Planlanan Hizmet İçi Eğitim Kursları

1996 Yılı	Süre (gün)	Katılacak Sayı	Müf.Say .Top.	Oranı%
Bakanlık Müfettişlerine Açılan Kurslar		30	42	11
1. inceleme ve Sor. Tek. Kursu	5	12		
2. Bilgisayar Destekli Eğ.İng.Öğ.Kursu				
İlköğretim Müfettişlerine Açılan Kurslar			340	12
1. MLO Kursu	5	80		
2. Okul Öncesi Eğitimi Tanıtımı Kursu	5	100		
3. Özel Eğitimde Teftiş Teknikleri	12	160		
1997 Yılı				
Bakanlık Müfettişlerine Açılan Kurslar				
1. Bilgisayar Kullanım Kursu	19	60	60	16
İlköğretim Müfettişlerine Açılan Kurslar				
1. Eğitim Tek. Ve Reh. Semineri	5	80		
2. Okul Öncesi Eğitimi Tanıtım Kursu	5	100		
3. Özel Eğitimde Teftiş Teknikleri	12	80	430	15
4. İlköğ.Kurumları Teftiş Teknikleri	5	80		
5. Hayat Bilgisi Prg. Tanıtım Semineri	12	90		
1998 Yılı				
Bakanlık Müfettişlerine Açılan Kurslar				
1. Bilgisayar Kullanım Kursu	19	60	60	18
İlköğretim Müfettişlerine Açılan Kurslar				
1. Teftiş Teknikleri Semineri	5	80		
2. Teftiş ve Değerlendirme Semineri	5	80		
3. Teftiş Teknikleri Formatörleri Kursu	5	80	400	14
4. Teftiş Teknikleri Semineri (Okul Ö.)	5	80		
5. Hayat Bilgisi Prg. Tanıtım Semineri	5	80		

Kaynak: MEB 1997-1997-1998 Yılları Hizmet İçi Eğitim Planları

Çizelge 19. 1998 Temmuz- Ağustos Ayı İlköğretim Müfettişlerine Düzenlenen Eğitimde Yenilikler Konulu Hizmet İçi Eğitim Program Ve Katılanları Sayısı

Üniversitenin Adı	Çağrılan	Katılan		Toplam
		Erkek	Kadın	
Gazi Üniversitesi	602	472	17	489
Hacettepe Univ.	569	475	17	492
Ankara Üniversitesi	564	452	20	472
Abant İz. Baysal U.	324	225	14	239
Anadolu Univ.	238	192	5	197
Uludağ Univ.	228	182	6	188
Fırat Üniversitesi	161	140	4	144
Trakya Univ.	74	67	1	68
Dokuz Eylül Univ.	132	118	2	120
Toplam	2892	2323	86	2409

Kaynak: MEBHizmet İçi Eğitim Dairesi Başkanlığı, 1998

Temmuz-Ağustos 1998 dönemi arasında MEB tarafından hizmet içi eğitime çağrılan 2892 ilköğretim müfettişinden 2409' u yani % 83' ü katılmıştır. Hizmet içi eğitime katılan müfettişlerin % 4' ü kadındır. 1998 yılı içinde, eğitim bilimlerindeki çağdaş gelişmeler konusunda müfettişleri bilgilendirmek amacıyla açılan hizmet içi eğitime ilköğretim müfettişlerinin % **W İhü** katılımı sevindiricidir.

1999 yılı Temmuz ve Ağustos aylarında tüm ilköğretim müfettişlerine, MEB ilköğretim Genel Müdürlüğü ve Süleyman Demirel Üniversitesi Burdur Eğitim Fakültesi tarafından yapılan anlaşma sonucu "Aktif Öğretme Metotları" konusunda İsparta ili'nde iki haftalık kurs verilmiştir.

MEB Hizmetiçi Eğitim Dairesi Başkanlığınca, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesinde 30.06.1997-09.01.1998 tarihleri arasında 65, 06.03.1998-16.09.1998 tarihleri arasında 30 bakanlık müfettişine lisans tamamlama programı gerçekleştirilmiştir (MEB Hizmetiçi Eğitim Dairesi Başkanlığı). MEB Hizmetiçi Eğitim Dairesi Başkanlığınca, 1995-1997 yılları arasında Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde 25 ilköğretim müfettişine yüksek lisans yapmasına olanak sağlanmıştır

ilköğretim müfettişlerinin yüksek lisans programına katılırken, bakanlık müfettişlerinin lisans tamamlama programına katılmaları ilgi çekicidir.

Sonuçlar

Türk Milli Eğitim Sisteminde, Tanzimatla birlikte denetim amacı ile müfettişler görevlendirilmiştir. 1889' da ilk, orta ve yükseköğretim müfettişleri tek daireye "Memurun-i Teftişiye" ye bağlıken (Bilir 1991, 43), bugün milli eğitim örgütü, birbiri ile organik bağı olmayan iki başlı denetim örgütü ile, bakanlığa bağlı tüm birimleri denetlenmeye çalışmaktadır.

Aralık 1998 itibarı ile, 327 bakanlık müfettişi, 2865 ilköğretim müfettişi olmak üzere toplam 3192 müfettiş Türk Milli Eğitim dizgesinde görev yapmaktadır. XI. Milli Eğitim Şurasında, o günkü verilerle ihtiyaç duyulan denetmen (müfettiş) sayısı 6100 olarak belirtilmişti. Bugün bu sayının ancak yarısı yakalanmıştır. 1982 yılında 317.657 olan öğretmen sayısı, 1998' de 456.140'a yükselmiştir. Bu durumda müfettiş ihtiyacı 9.000' in üzerine çıkmıştır. Bu durumda, gereksinim duyulan müfettiş sayısının ancak 1/ 3'ü erişilebilmiştir.

i. bakır arabacı

Bir bakanlık müfettişine 575 öğretmen düşmektedir. Fen grubu, yabancı diller, teknik öğretim, resim- iş branşlarında bir müfettişe düşen öğretmen sayısı, 600 ile 2026 arasında değişmektedir. Pedagoji branşında bir müfettişe 19 öğretmen düşerken, iktisat alanında 17 bakanlık müfettişi bulunmakta ancak denetleyeceği öğretmen bulunmamaktadır. Rehberlik alanında 2260 öğretmenin teftiş ve denetimini yapacak branş müfettişi yoktur. Son beş yılda bu oranların birbirine yakın olması, öğretmen sayısında artışlar olurken, bakanlık müfettişi sayısında eksilme olması, Milli Eğitim Bakanlığının düzenli, amaçlı, sistemli bir teftiş politikasının olmadığını göstermektedir.

İlköğretim müfettişlerinin denetlemekle yükümlü oldukları okul, kurum ve öğretmenlerin % 90'ına yakını denetledikleri, bu durumda verimli çalışmaları ortaya çıkmaktadır. Ancak bakanlık müfettişleri, denetlemekle yükümlü oldukları kurumların % 12.6'sını, okulların % 19.4'ünü, öğretmen ve yöneticilerin, % 6.8'sini denetleyebildikleri ortaya çıkmaktadır. Bu durumda mevcut evrenlere ulaşmak için veriler sabit kalmak kaydıyla, kurumlarda 8 yıl, okullarda 5.5 yıl, öğretmen ve yöneticilerde 15 yıl geçmesi gerekecektir. Amacı "okul ve kurumların amaçlarına ulaşma derecelerini saptamak, sapmaları önlemek, hataları saptamak, düzeltmek, süreci geliştirmek, çalışan personelin moral ve verimliliğini arttırmak" olan teftiş sisteminin bu çalışma ve hızla amaçlarına ulaşması beklenemez. Bu durumda, 1982 Anayasası'nın 42. Maddesi "... eğitim ve öğretim, çağdaş bilim ve eğitim esaslarına göre devletin gözetim ve denetimi altında yapılır" hükmü yerine getirilemediği ortaya çıkmaktadır.

Ülke genelinde bir ilköğretim müfettişine 109 öğretmen düşmektedir, ilköğretim Müfettişleri Başkanlıklarında, branş müfettişinde büyük açıklar vardır. Örneğin, okul öncesi eğitimde 1 müfettişe 10.000'in üzerinde öğretmen düşmektedir. Yabancı dil, resim, iş teknik, rehberlik alanlarındaki müfettiş sayısı çok azdır, iller bazında ilköğretim müfettişinin dağıtımında düzensizlikler vardır. Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesinde bir ilköğretim müfettişine 200'ün üzerinde öğretmen düşerken, bazı illerimizde bir müfettişe 42 öğretmen düşebilmektedir.

Bakanlık ve ilköğretim müfettişlerinin çok az bir kısmı lisansüstü öğretim görmüştür. Büyük çoğunluk lisans mezunudur. Müfettişlere lisans tamamlatma çalışmalarına devam edilmektedir. Milli Eğitim Bakanlığı, 30 bakanlık müfettişine lisans tamamlama, 25 ilköğretim müfettişine lisansüstü öğretim yaptırmaktadır.

Son üç yılda müfettişlerin gördükleri hizmet içi eğitim sayı ve niteliğine bakıldığında, ilköğretim müfettişlerine alanlarında teknik kursların açıldığı, hizmet içi eğitim sayısı bakımından, ilköğretim müfettişlerinin bakanlık müfettişlerine göre daha şanslı oldukları ortaya çıkmaktadır. MEB Hizmetiçi Eğitim Dairesi Başkanlığı tarafından program dışı olarak, 1998 Temmuz ve Ağustos aylarında 9 üniversitede, 1999 yılı Temmuz ve Ağustos Aylarında İsparta'da ilköğretim müfettişlerinin tümüne eğitimde çağdaş gelişmeler konusunda hizmet içi eğitim verilmiştir. İlköğretim müfettişlerinin büyük çoğunluğu bu kurslara katılmıştır. Bu sevindirici bir gelişmedir.

1993 Bakanlık Teftiş Kurulu Yönetmeliği, 1925 yönetmeliğinde belirtilen müfettişliğe atanma şartlarından, "en az bir batı dilinde çeviri yapabilecek derecede yabancı dil bilgisine sahip olmak" hükmünden bile geri kalmıştır. Ayrıca müfettişlerin eğitim kurumlarını denetleyecek olmaları, eğitim alanında uzmanlık bilgisini gerektirir. Müfettiş yardımcılarının bir başmüfettiş yanında usta-çırak ilişkisi ile yetiştirilmesi, yanlıştır.

1927 yılında Milli Eğitim Bakanı Mustafa Necati tarafından ilköğretim müfettişi yetiştirmek üzere Gazi Eğitim Enstitüsünün açılması, 1938 yılında müfettişliğe atanacakların, bu okuldan mezun olmaları zorunluluğu getirilmesine rağmen, Milli eğitim Bakanlığında halen görev yapan ilköğretim müfettişlerinin büyük çoğunluğunun kursla yetiştirilmiş olması, üzüntü vericidir. Ancak, Bakanlık müfettiş yardımcılarının bir baş müfettiş yanında usta-çırak ilişkisi ile yetiştirilmesi esasken (1993 Tef. Kur. Yön. 35. maddesi), ilköğretim müfettiş yardımcılarının üniversitede ilgili alanda hizmet içi eğitime tabi tutulmaları (1990 İlköğ. Müf. Krl.Yön 13/b maddesi), denetim etkinliklerinde uzmanlık eğitimini esas alması açısından sevindiricidir. Halen birçok eğitim fakültesinde bulunan eğitim yönetimi teftişi ve planlaması bölümleri YÖK'ün 04. 11.1997 tarih ve 97.392.761 sayılı kararıyla kapatılmıştır. Bu durumda bu okulların kapatılmış olması, müfettiş yetiştirmede kurs işine tekrar dönüşü sağlamıştır.

Öneriler

1. Milli Eğitim Bakanlığı denetim alt sistemi, bir bütünlük sağlayacak şekilde yeniden yapılandırılmalıdır.
2. Bir müfettişin denetleyebileceği öğretmen sayısı göz önüne alınarak, yeterli sayıda müfettiş, yapılacak objektif sınavla alınmalıdır.
3. Nicelik yanında nitelik unsuru da göz önüne alınarak, müfettiş adaylarına ve müfettişlere, üniversitelerde ilgili alanda lisans üstü eğitim yaptırılmasına olanak sağlanmalıdır.

i. bakır **arabacı**

4. İller ve branşlar arası müfettiş dengesinin sağlanması için gerekli önlemler alınmalıdır.
5. Müfettişlere eğitimdeki yenilikler, çağdaş gelişmeler ve mesleki konularda düzenli hizmet içi eğitim yaptırılmalıdır.

Kaynakça

- Başar Hüseyin. 1995. **Eğitim Denetçisi**. P E G E M . Ankara.
- Bilgen H. Nihat. 1976." M. E. B. Merkez Örgütünün Analizi"
(Yayınlanmamış Doktora Tezi) A.Ü. Eğitim Fakültesi. Ankara.
- Bilir Mehmet. 1991. "Türk Eğitim Sisteminde Teftiş Alt Sisteminin Yapı ve İşleyişi" (Yayınlanmamış Doktora Tezi) A. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara
- Bursalıoğlu Ziya. 1991. **Okul Yönetiminde Yeni yapı ve Davranış**. P E G E M Yayım. Ankara
- Cengiz Cevdet. 1992. **M E B Bakanlık Müfettişlerinin Yetiştirilmesi ve Teftişin Geliştirilmesi**. M E B Basımevi. İstanbul.
- Devlet Memurları Kanunu**. Kanun no:657. 23/ 07/ 1965 tarih ve 12056 Sayılı **Resmi Gazete**
- Devlet İstatistik Enstitüsü. **1974 İstatistik Yıllığı**. Ankara.
- _____. **1989 Yıllığı**. Ankara.
- _____. **1993 Yıllığı**. Ankara.
- Dınçer Ayhan. 1986. " Türk Milli Eğitim Sisteminde Denetim ve Değerlendirme"
(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Gökten Raşit. 1986. " Cumhuriyet Döneminde Türk Eğitim Sisteminde Teftiş"
(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Karagözoğlu Galip. 1981. **Türk Eğitim Düzeninde Müfettişin Rolü**. D E N E T F E 1. Olağan Kongresi.
- Karakaya Necmettin. 1988. " İlköğretimde Teftiş ve Güçlükler" (Yayınlanmamış Doktora Tezi) G.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkındaki Kanun Hükmünde Kararname**. 14.12..1983 tarih ve 1851 Sayılı Resmi Gazete.

i. bakır arabacı

MEB İlköğretim Müfettişleri Kurulu Yönetmeliği. 21 Ocak 1991

tarikh ve 2329 sayılı Tebliğler Dergisi.

_____. **İlköğretim Kurumları Rehberlik ve Teftiş Yönergesi.** 28

Ekim 1991 tarih ve 2346 sayılı Tebliğler Dergisi.

_____. **Teftiş Kurulu Tüzüğü.** 9 Şubat 1993 tarih ve 21501 Sayılı

Resmi Gazete.

_____. **Teftiş Kurulu Yönetmeliği** 3 Ekim 1993 tarih ve 21717

sayılı Resmi Gazete.

_____. 1993. **Teftiş Kurulu.** M.E.Basımevi. Ankara.

_____. 1997. **Soruşturma Rehberi.** Teftiş Kurulu Başkanlığı.

Ankara.

_____. **1996 Yılı Hizmetiçi Eğitim Planı.** M.E.Basımevi Ankara.

_____. **1997 Yılı Hizmetiçi Eğitim Planı.** M.E.Basımevi Ankara.

_____. **1998 Yılı Hizmetiçi Eğitim Planı.** M.E.Basımevi Ankara.

_____. **1997-1998 Öğretim Yılı Milli Eğitimle İlgili Bilgiler.**

_____. **1998. Cumhuriyetin 75. Yılında Gelişmeler ve Hedefler**

Milli Eğitim M.E.Basımevi. Ankara.

Öztürk Sevim. 1996." Türkiye Eğitim Sisteminde denetim ve

Denetmen Yetiştirme Sürecinin Analizi" (Yayınlanmamış Yüksek

Lisans Tezi) İnönü Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Malatya.

Sorguç Bahir. 1982. **1920' den 1981' e Milli Eğitim Bakanlığı.** M. E. Basımevi

İstanbul.

Su Kamil. 1974. **Türk Milli eğitim sisteminde Teftişin Yeri ve Önemi.** M. E.

Basımevi İstanbul.

Taymaz A. Haydar. 1982. **Eğitim sisteminde Teftiş.(Kavramalar- İlkeler-**

Yöntemler) A.Ü. Eğitim Bilimleri Yayım. Ankara.

_____. 1997. **Eğitim sisteminde Teftiş.(Kavramalar- İlkeler- Yöntemler)**

A.Ü. Eğitim Bilimleri Kitap satış Bürosu. Ankara.

Yıldırım Atila. 1996. "İlköğretim Müfettiş Yardımcılarının Yetiştirilmesi -3+1

Modelinin Değerlendirilmesi" (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) A. Ü.

Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.